

[Alfred Hansen]

hedssynspunkter må ligestille de civile og de militære værnepligtige. Lønæssigt mener vi ikke det finder sted i øjeblikket, og det gælder i hvert fald slet ikke, når det drejer sig om det tjenstlige.

Jeg håber, at forslaget får en lidt bedre skæbne i forsvarsudvalget, end det sidste forslag fik. Når ministeren kunne starte med at konstatere, at 146 af tingets medlemmer tog afstand fra forslaget i 1977, kan det kun være en hypotetisk betragtning fra ministerens side, idet der ingen steder kan findes tallet 146 som det antal folketingsmedlemmer, der gik imod retsforbundets forslag.

Vi fik tilslutning til forslaget fra såvel SF, DKP, radikale venstre som VS, hvad vi også dengang gav udtryk for at vi var tilfredse med. Der er for mig ingen tvivl om, at hvis der virkelig blev en fri afstemning her i folketinget, også i ministerens eget parti, så ville der være en del af de socialdemokratiske folketingsmedlemmer, som i og for sig synes, at retsforbundets forslag fortjener at blive vedtaget, men med den disciplin, der normalt er praksis her i folketinget, ikke bare inden for regeringspartiet, men også inden for andre folketingspartier, vil det nok være svært at mobilisere en virkelig fri afstemning om et så væsentligt forslag, som vi mener der er tale om her.

Jeg håber, at vi, inden folketingssamlingen slutter, vil kunne få dette forslag til endelig afstemning i tinget. Jeg tror, det vil have vældig mentalhygiejnisk betydning, om man kunne få enten klart vedtaget eller forkastet noget sådant. Jeg vil indtil videre håbe på og tro på, at der reelt er et flertal i folketinget for at sidestille civile og militære værnepligtige, både hvad angår det økonomiske, og hvad angår det tjenstlige.

Bollmann (CD):

Må jeg først beklage, jeg ikke kunne være til stede under min tur i ordførerrækken. Jeg vil gerne sige til hr. Alfred Hansen, at også i dette spørgsmål har vi fri afstemning i vores gruppe, og jeg ved, at hele gruppen er imod retsforbundets forslag.

Vi har tidligere sagt, at vi ikke mener, at tjenesten kan sidestilles på en måde, som man tager som udgangspunkt her i forslaget. Derfor er vi imod forslaget denne gang, lige-

som vi har været ved de tidligere behandlinger.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Ebba Strange):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til forsvarsudvalget. Hvis ingen gør indsigelser mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

11) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om fuldt frivillig bemanding af forsvaret og civilforsvaret og nedlæggelse af civile værnepligtsinstitutioner.

[Af Mølgaard (DR) m. fl.]

(Beslutningsforslag nr. B 104. Fremsat 25/3 80).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Indenrigsministeren (Henning Rasmussen):

Retsforbundet har fremsat et forslag til folketingsbeslutning, hvorefter regeringen snarest muligt skal sørge for, at forsvaret og civilforsvaret overgår til fuldt frivillig mandskabsrekruttering, således at værnepligten ophæves og de civile værnepligtsinstitutioner nedlægges.

Forslaget begrundes med, at en frivillig bemanding af forsvaret og civilforsvaret vil afskaffe de problemer, som værnepligtssystemet er forbundet med, og at der er såvel funktionelle som statsfinansielle fordele ved at indføre frivillig rekruttering i stedet for værnepligt.

Jeg skal på regeringens vegne afvise beslutningsforslaget, og jeg vil gerne begrunde det med nogle synspunkter, der har tilknytning til værnepligtsloven, som hører under indenrigsministeriets område. Jeg har aftalt

[Indenrigsministeren]

med forsvarsministeren, at han efterfølgende kommenterer de synspunkter i bemærkningerne til forslaget, som angår økonomien og hensynet til forsvarets funktionsdygtighed.

Der rejses i bemærkningerne til forslaget to principielle indvendinger mod værnepligtssystemet. Den ene er, at værnepligt strider mod hensynet til den personlige frihed, og den anden, at det giver anledning til en forskelsbehandling af borgerne.

Det er rigtigt, at værnepligt er et indgreb i den personlige frihed. Det er derfor, værnepligten er grundlovshjemlet. Sådan har det været siden junigrundloven af 1849. Grundloven har for så vidt selv foretaget afvejningen mellem hensynet til den personlige frihed på den ene side og hensynet til landets forsvar på den anden. Det kommer efter min mening ikke tilstrækkeligt frem i forslagsstillerens bemærkninger, at værnepligten hviler på en grundlovsbestemmelse. Man kan godt ved lov ophæve værnepligten, det hindrer grundloven i og for sig ikke, men vil man gøre det ud fra et hensyn til den personlige frihed, må man efter min mening give en helt anderledes udførlig motivering herfor, end forslagsstillerne har gjort, netop fordi man tager afstand fra en grundlovsforudsætning, en afvejning, som er foretaget i forbindelse med vedtagelsen af grundloven.

Jeg har lettere ved at følge forslagsstillerens tankegang, når man gør gældende, at værnepligten resulterer i en forskelsbehandling af borgerne. Der sker for det første en forskelsbehandling derved, at kun mænd er omfattet af værnepligten, mens kvinder ikke er, og for det andet er det en forskelsbehandling, når, som forslagsstillerne gør opmærksom på, kun ca. 40 pct. af en fødselsårgang bliver indkaldt til værnepligt i forsvaret eller civilforsvarskorpset.

Jeg nævnte ved fremsættelsen den 24. januar 1980 af det forslag til værnepligtslov, som folketinget nu har til behandling, at der i andet halvår af 1978 og første halvår af 1979 blev sessionsbehandlet ca. 40.000 mænd, hvoraf 8.000 blev kasseret som utjenstdygtige. Af de udskrevne 32.000 valgte godt 700 at blive militærnægtere. Af resten, altså 31.300 mand, meldte 8.200 sig som det, man kalder frivillige værnepligtige, mens 7.300 blev tvangsindkaldt til forsvaret og civilforsvarskorpset. Der blev indkaldt 2.200 til den kortvarige uddannelse i det lokale civil-

forsvar. Det antal, som trak frinummer på sessionen, udgjorde 13.500 mand. For at trække uligheden klart frem var det altså 15.500 mand, som blev indkaldt til den 9 eller 8 måneder lange værnepligtstjeneste, medens 13.500 trak frinummer.

Denne problemstilling er imidlertid blevet meget grundigt overvejet for få år siden i et udvalg, som alle folketingets daværende partier var repræsenteret i. Det skete i værnepligtsudvalget, som i december 1975 afgav betænkning om lighed i værnepligtsbyrden. Jeg går ud fra, at forslagsstillerne kender betænkningen, og jeg skal her kun minde om, at et flertal i udvalget, som også retsforbundet var med i, gik ind for, at uligheden i værnepligtsbyrden burde imødegås ved en forbedring af de lønmæssige forhold for forsvarets og civilforsvarets værnepligtige og ved, at man bevarede adgangen til at melde sig frivilligt til værnepligtstjeneste med den virkning, at den værnepligtige selv får medindflydelse på indkaldelsestid og -sted.

Værnepligtsudvalget tog afstand fra, at der på anden måde skulle indføres ordninger, der indebar en fordeling af værnepligtsbyrden på flere. Man ønskede ikke at indføre kvindelig værnepligt, og man gik imod tanken om at indføre en værneskat på de personer, som undgår indkaldelse.

Efter mit skøn er der ikke i de betragtninger, som forslagsstillerne nu anfører, givet nye bidrag til den diskussion, som foregik i værnepligtsudvalget, og som i øvrigt ikke synes at have sat sig dybere spor i forslagsstillerens bemærkninger.

I og for sig kunne jeg nok have ønsket, at forslagsstillerne, når et forslag af så principiel karakter ønskes behandlet af folketinget, havde gjort noget mere ud af at gennemgå og vurdere de synspunkter, der er lagt frem i værnepligtsudvalgets betænkning, og som retsforbundet i øvrigt dengang tilsluttede sig.

Der er ikke ret megen realitet i den antagelse, som beslutningsforslaget bygger på, hvorefter man skulle kunne dække forsvarets og civilforsvarets mandskabsbehov ad frivillig vej. Som jeg nævnte før, har det indtil nu kun været muligt at dække omkring halvdele af behovet for værnepligtige med de såkaldte frivillige værnepligtige. Jeg stiller mig skeptisk med hensyn til, om det inden for forsvarlige økonomiske rammer vil være muligt at sætte procenten op til 100.

[Indenrigsministeren]

Min sidste bemærkning skal være, at civilforsvarskorpset, den statslige ambulancetjeneste og det lokale civilforsvar er organiseret sådan, at man ikke kan opstille de nødvendige mobiliseringsstyrker uden at have en værnepligtsstyrke til rådighed. Også ud fra den betragtning må jeg afvise beslutningsforslaget og så i øvrigt overlade til forsvarsministeren at tage stilling til de problemer, der hører under hans ressort.

Forsvarsministeren (Poul Søgaard):

I fortsættelse af indenrigsministerens indlæg skal jeg redegøre for forsvarets specielle forhold i relation til det fremsatte forslag. For at forsvaret kan løse sin opgave, er krigsstyrken som bekendt sammensat af såvel de i fredstid stående styrker som af en hjemsendt mobiliseringsstyrke. Mobiliseringsstyrken er meget større end den stående styrke og tilvejebringes hovedsagelig ved uddannelse af værnepligtige. Kun en mindre del af de værnepligtige indgår under deres indkaldelse i de stående styrker med henblik på at udfylde visse bemandingsposter, og det er alene i søværnet og flyvevåbnet, der indgår værnepligtige befalingsmænd og menige. Også det personel, der indgår på disse poster, modtager en uddannelse, som gør dem egnede til at indgå i mobiliseringsstyrken.

Retsforbundets forslag er således baseret på en fejlagtig antagelse af, at store dele af værnepligtsstyrken indgår i et stående beredskab. Den af forslagsstillerne anførte lønmæssige besparelse ved forslaget på ca. 400 mill. kr. er fremkommet ved en væsentlig nedsættelse af det antal, som det er nødvendigt at indkalde for at kunne uddanne og opstille den nødvendige mobiliseringsstyrke.

Skal mobiliseringsstyrken alene opbygges af personel, som efter at have forrettet frivillig tjeneste i de stående styrker hjemsendes, vil dette ikke være muligt uden en betydelig forøgelse af antallet af frivillige. Den afgørende faktor i denne forbindelse er, at den gennemsnitlige kontraktperiode for det frivillige personel er ca. 5 gange så lang som tjenestetiden for de værnepligtige. Sagt på en lidt anden måde ville en fredsstyrke, der udelukkende bestod af frivilligt personel, kun kunne »producere« ca. en femtedel af den mobiliseringsstyrke, som den samme fredsstyrke af værnepligtige kan opretholde.

Hvis den nuværende mobiliseringsstyrke skal opretholdes og alene baseres på tidligere frivilligt personel, vil det således indebære, enten at den periode, man står i mobiliseringsstyrken, skal forøges væsentligt, eller at kontraktperioden for de frivillige må afkortes. Dette er af indlysende grunde ikke hensigtsmæssigt og vil samtidig være dyrere.

Det er uden værnepligtige overhovedet et spørgsmål, om der kan opretholdes et forsvar af samme størrelse som i dag. Størrelsen af forsvarets personelstyrke er en meget væsentlig faktor for forsvarets effekt og dermed for dets troværdighed. Det vil derfor være umuligt at undvære de værnepligtige, hvis styrketallet for mobiliseringsstyrken skal opretholdes, og en ny forsvarsordning må også som den nugældende i vid udstrækning baseres på værnepligtige.

Jeg lægger stor vægt på den brede kontakthænde, som forsvaret har til alle befolkningsgrupper netop gennem værnepligtssystemet. Værnepligten og dermed sikringen af rekrutteringsgrundlaget af personel med militærudannelse til hjemmeværnet er af samme store betydning. Hvis denne mulighed faldt bort, ville konsekvensen være en meget kraftig udvidelse af ressourcerne til uddannelsesformål i hjemmeværnet for at bevare det nuværende niveau i hjemmeværnet.

Ved et rent frivilligt system ville forsvaret i langt højere grad end nu blive afhængigt af konjunkturerne på det civile arbejdsmarked, hvilket kunne medføre, at styrkemålene blev kompromitteret, uden at forsvaret overhovedet havde mulighed for at gribe regulerende ind.

Under de nuværende løn- og ansættelsesvilkår anses det ikke for muligt at forøge rekrutteringen af frivilligt personel væsentligt. I bemærkningerne til forslaget foreslås lønningerne hævet med et par tusinde kroner om måneden for at sikre det nødvendige antal frivillige. En sådan foranstaltning vil – rent bortset fra at det næppe er realistisk på grund af den afsmittende virkning på andre personelgrupper inden for staten – ikke skabe den tilstrækkelige sikkerhed for, at forsvaret kan rekruttere det nødvendige antal frivillige til erstatning for de værnepligtige. Alene værnepligten vil kunne give tilstrækkelig sikkerhed for, at den nødvendige mobiliseringsstyrke i forsvaret kan opretholdes, og jeg må

[Forsvarsministeren]

derfor, som indenrigsministeren allerede har gjort det, afvise dette beslutningsforslag.

Preben Steen Nielsen (S):

Retsforbundet kan have ret i en del af de bemærkninger, man gør til beslutningsforslaget, med hensyn til hvordan værnepligtsbyrden rammer befolkningen. Det er sandsynligt, at § 81, hvis 1849-grundloven skulle skrives i dag, ikke ville tale om, at det alene var våbenføre mænd, der skulle bidrage til landets forsvar, men at man vel så også ville have inddraget den kvantitativt og kvalitativt største del af kønnene i Danmark under værnepligtsbyrden.

Men i debatten om disse problemer op gennem 1970'erne viste det sig, som indenrigsministeren også omtalte gjaldt værnepligtsudvalget, at den bedste måde at søge disse forskelle kompenseret på ville være dels at søge tjenestetiden nedbragt, dels at give dem, der så blev indkaldt, en lønmæssig kompensation i form af en egentlig værnepligtsløn. Det er altså ikke muligt, som forsvarsministeren har beskrevet det, at overgå til en fuld frivillighed i forsvaret, fordi det rejser disse mobiliseringsmæssige problemer, problemerne med den styrkemæssige sammensætning og det problem, at det vil medføre en væsentlig forøgelse af forsvarsudgifterne.

Derfor kan der efter vores opfattelse heller ikke, selv om forslagsstillerne i en parentes i bemærkningerne til lovforslaget antyder, at det skulle være muligt, være håb om – set med forslagsstillernes øjne – at fuld frivillighed i forsvaret kan indgå i de forhandlinger om en forsvarsordning, som med »fuld fart« føres for nærværende.

Mette Madsen (V):

De to ministre, under hvis ressort dette forslag til folketingsbeslutning henhører, har fra denne talerstol lige givet en meget klar og omfattende argumentation for, at vi skal fastholde værnepligtssystemet. Venstre kan fuldt gå ind for denne argumentation og afviser også forslaget.

Det har fra forskellig side været nævnt, at kvinderne burde tage deres del af værnepligtsbyrden. Det er et spørgsmål, der selvfølgelig ikke er ukendt for mig, som deltager i mange møder om forsvaret. Jeg mener, at

der stadig væk mangler meget i, at vi har en reel ligestilling mellem mænd og kvinder her i landet, og at vi stadig må arbejde på at få det på alle områder. Når vi kommer dertil, at vi har formel ligestilling på alle områder bortset fra værnepligten, vil jeg finde det rimeligt, at vi tog den op til debat. Men det haster ikke; der er mange ting, vi skal nå før den dag.

Keld Andersen (KF):

Det kan næppe overraske forslagsstillerne, når jeg meddeler, at det konservative folkeparti er modstander af dette forslag. Vi ønsker faktisk en udvikling i forsvaret, der er næsten stik modsat den, resultatet vil blive, hvis dette forslag bliver gennemført, og hvad angår argumentationen herfor, føler jeg mig egentlig ganske godt dækket ind af den redogørelse, der er kommet fra både indenrigsministeren og forsvarsministeren.

Jeg vil gerne sluttelig sige til denne ordfører for retsforbundet med henvisning til den tidligere ordfører, at vi har fri afstemning i den konservative folketingsgruppe, og det dækker, at der på nuværende tidspunkt er 22 mandater, der er imod, uanset hvilken afstemningsform retsforbundet vil postulere man har om slige forslag.

Arentoft (FP):

Jeg har også til dette forslag især dykket ned i bemærkningerne og kan til indledning sige, at også fremskridtspartiet går ind for personlig frihed og lighed blandt samfundsborgerne. Det gør grundloven også, og der har allerede én gang været henvist til § 81, men vi finder under ingen omstændigheder, at værnepligten er et anslag imod den personlige frihed.

Der står også, at man burde fordele samfundsbyrderne. Jeg kan her oplyse, at jeg var medlem af det værnepligtsudvalg fra 1975, som indenrigsministeren nævnte, og jeg kan på samme måde udtale min skuffelse over, at man ikke har kigget lidt mere i betænkningen derfra. Blandt medlemmerne var der oven i købet et folketingsmedlem fra retsforbundet, som var major i hæren. Han er ikke i folketinget mere, men man burde måske nok have konsulteret ham, før man fremsatte dette forslag. I dette udvalg drøftede man bl. a. spørgsmålet om kvinders værnepligt, og

[Arentoft]

det vender vi os imod. Man drøftede også et forslag fra Konservativ Ungdom om, at alle skulle have en samfundspligt, og det vil sige, at de, der ikke blev indkaldt til militærtjeneste, til civilt arbejde eller til civilforsvaret, skulle have andre samfundsopgaver som f. eks. rengøring på hospitaler, bibliotekstjeneste osv. Det var der også stort flertal imod i det nævnte værnepligtsudvalg, fordi det jo ville tage brødet ud af munden på mange andre. Ligeledes vendte udvalget sig imod begrebet værneskat, som indenrigsministeren sagde.

Begrebet frinumner, som også er nævnt i bemærkningerne, har vi prøvet at bore i under behandlingen af forslaget til en ny værnepligtslov, og jeg må erkende, at jeg stadig væk er skuffet over resultatet, for jeg har appelleret til både indenrigsministeren og til udvalgets medlemmer, ja, faktisk til alle gode kræfter om, at man på en eller anden måde fandt et bedre system end lodtrækning. Vi behandler i øjeblikket et forslag i udvalget om eventuelt at sætte kravene til fysikken op og derved begrænse antallet af dem, der kan trække frinumner.

Det er også nævnt, at forsvaret er en »uddannelsesmaskine«. Heldigvis er ordet »uddannelsesmaskine« sat i citationstegn, for der er ingen tvivl om, at det er en god uddannelsesinstitution, og det er ganske givet, at masser af erhvervsvirksomheder i dette land foretrækker mennesker, der har aftjent deres militære værnepligt. Jeg ved godt, der er nogle, der straks vil sige: ja, for så er det overstået, så skal de ikke indkaldes senere. Men der er også mange virksomheder, der tager folk, selv om de skal ind og aftjene militær værnepligt bagefter. Det er absolut et plus i langt de fleste foretagender.

Jeg kan også huske fra værnepligtsudvalget, at når vi gik ind for begrebet værnepligtsløn, var det, fordi man i udvalget håbede på, at flere ville melde sig, og vi mener, det ville være en fordel, hvis flere ville melde sig. I virkeligheden kunne man sige, at det ville være skønt, hvis vi fik et »omvendt værnepligtsproblem«, nemlig derved at der meldte sig flere frivillige, end man havde behov for, således at man kunne tillade sig kun at tage de allerbedste og, om jeg så må sige, vælge og vrage. Men sådan gik det altså desværre ikke, og jeg tror faktisk, at årsagen dertil er, at værnepligtslønnen blev indført

som en 3 trins raket, altså at man ikke indførte den på én gang, så den virkelig slog igennem med det samme, så alle havde sagt: det er vel nok en forbedring, dette her. Nu blev det altså denne 3 trins raket, hvor man startede med 1.200 kr. – det var selvfølgelig en væsentlig forbedring – og det tror jeg altså var skyld i, at den ikke slog igennem helt, som den skulle.

Forsvarsministeren har været inde på nogle af de væsentligste argumenter, nemlig at vi skal sikre os en mobiliseringsstyrke. Jeg vil gerne være med til at understrege det vigtige i, at vi har en værnepligtig gruppe at rekruttere folk fra til hjemmeværnet. Et af de store problemer for hjemmeværnet er at uddanne de folk, der ikke har en militæruddannelse som baggrund.

Hanne Engberg (SF):

Den personlige frihed, som retsforbundet taler om som begrundelse for sit forslag om fuldt frivillig bemanning af forsvaret og civilforsvaret, er friheden til at gå ind i militæret, hvorved de civile værnepligtsinstitutioner skal nedlægges. »Frihed« er jo i sig selv et positivt ord, og »personlig frihed« lyder selvfølgelig i vort samfund endnu mere tiltalende. Men vi kan i socialistisk folkeparti ikke acceptere, at »frihed« under alle omstændigheder er et gode, heller ikke når man kalder den »personlig frihed«. Frihed til at udnytte andre, frihed til at eje på andres bekostning, frihed til at slå ihjel i et forsvar som vort er for os at se ikke noget gode.

Det er også betegnende, at retsforbundet kører så godt som hele sit forslag på den personlige frihed og dermed accepterer det forsvar, der skal være frihed til at træde ind i. Formålet er, som der står i bemærkningerne, at skabe en mere effektiv soldat og at undgå samarbejdsvanskeligheder og »klimaproblemer« i forsvaret. Dette skulle kunne opnås ved, at folk melder sig frivilligt på en 4 års tjenestetidskontrakt til en noget højere løn, end de får nu, og dermed, som der står, står til rådighed for kampberedskabet.

Forsvaret skulle kunne blive noget mindre, så der skulle kunne spares et milliardbeløb, hvortil kommer besparelsen ved at nedlægge de civile værnepligtsinstitutioner. Den våbentekniske udvikling taler for noget sådant,

[Hanne Engberg]

mener retsforbundet; altså vi sparer for at bevare det samme kampberedskab.

SF vil gerne spare på militæret, helst spare det helt væk, men ikke på disse betingelser. En besparelse må samtidig betyde en fuldstændig omvurdering af, hvad et forsvar skal være for at tjene til at bevare dansk jord og ikke ødelægge den og tjene til afspænding i verden og ikke det modsatte.

SF kan derfor selvfølgelig ikke støtte retsforbundets forslag. Vores frihedsforståelse er af en anden art, og den form for forsvar, vi kunne tænke os til erstatning for det militær, vi har, skal det til sin tid ikke være en frivillig sag at støtte. Frihed betyder i forbindelse med forsvar ansvaret for at bevare. Et folks forsvar for egne rettigheder må enhver uanset alder og køn tage del i, men det er fremtidsmusik; det er en helt anden form for forsvar, jeg taler om her.

Dette blot for at fortælle noget om, hvor vores opfattelse af solidarisk støtte går imod retsforbundets tale om personlig frihed på det bestående NATO-grundlag. Som tilstandene er, må vi i øjeblikket holde os til friheden til at sige nej til det bestående forsvar og vælge den civile værnepligt med samme tjenestetid og løn, som lige er blevet behandlet. Derfor nej til retsforbundets forslag om den professionelle hær, som det jo i virkeligheden er, og nedlæggelsen af den civile værnepligt.

Med dette forslag er vi ikke kommet et skridt videre, men et skridt tilbage efter vores mening, idet det cementerer det nuværende forsvar uden mulighed for de gode samarbejdsvanskeligheder og klimabesværet og uden mulighed for at have den civile værnepligt.

Bilgrav-Nielsen (RV):

I det radikale venstre er vi tilhængere af, at man gør mindst mulig anvendelse af værnepligtige, og det er faktisk også det, der er sket igennem de seneste år. Vi kan altså ikke tiltræde princippet om, at der nu skal træffes beslutning om ikke at anvende de værnepligtige, men vil gerne være med til, at vi ved en kommende forsvarsordning får gennemdrøftet problemet og får indrettet os sådan, at vi i videst muligt omfang ikke får behov for tvangsudskrivelse til militæret.

Jeg siger udtrykkelig i forbindelse med en kommende forsvarsordning, fordi det her er

nødvendigt at gennemgå de aspekter, som vil komme på tale i forbindelse med et sådant forslag. Nu ved jeg ikke, hvordan forsvarsministeren tænker sig at genoptage forsvarsforhandlingerne, men hvis forsvarsministeren vil fortsætte under de rammer, som han har startet, altså ved særlige forhandlinger mellem særlige partier, synes jeg, det var en god idé, om retsforbundet blev indkaldt til disse forhandlinger, men vi ønsker primært, at forhandlingerne skal foregå i folketingsalen.

Bollmann (CD):

Forslaget om ophævelse af værnepligten kan jeg på CDs vegne afvise, alene fordi det efter vores opfattelse er i strid med i hvert fald intentionerne bag grundloven. Retsforbundet siger, at værnepligten giver anledning til forskelsbehandling, og siger bl. a., at kun 40 pct. af den mandlige halvdel af en årgang indkaldes. Ja, det kunne jo reguleres på flere måder: dels ved at indføre værnepligt for kvinder, dels ved at indkalde en væsentlig større del af en årgang. Hvad angår den første tanke, stiller forslagsstillerne jo ikke selv forslag herom, og hvad angår den anden mulighed, nemlig indkaldelse af en større del af en årgang, har vi fra CDs side ikke noget principielt imod det, men jeg vil nok sige, at de økonomiske og uddannelsesmæssige forudsætninger for øjeblikket er vanskelige at opfylde.

Forslagsstillerne opstiller også nogle beregningsmæssige forudsætninger, som jeg ikke tror kan holde ved nærmere efterprøvelse, så også af den grund må vi gå imod forslaget.

Vi lægger vægt på, at befolkningen har forståelse for og kontakt med forsvaret. Det får man gennem hjemmeværnet, men man får det også gennem værnepligten, og derfor ønsker vi denne værnepligt bevaret.

Der er i øvrigt af både de to ministre og en række ordførere fremført adskillige andre argumenter for at bevare værnepligten. Mange af disse argumenter kan vi tilslutte os, så jeg skal til slut kun gentage min afvisning af beslutningsforslaget.

Kurt Hansen (VS):

VS er imod militæret. Vi vil, så stærkt som det er os muligt, arbejde for, at det bliver et så svagt militær som muligt. Vi ønsker det alt

[Kurt Hansen]

i alt afskaffet. Det ved vi godt der ikke er nogen udsigter til i den nærmeste fremtid, men det er i hvert fald den principielle holdning, som vi vil tage stilling til forskellige forslag ud fra.

Nu argumenterede forsvarsministeren med, at en gennemførelse af dette forslag alt i alt ville være med til at kompromittere militæret. Det er vi ikke enige med forsvarsministeren i. Vi tror, det forholder sig anderledes. Hvis forsvarsministeren havde ret i den vurdering, ville vi være på nippet til at kunne støtte et sådant forslag, for vi vil gerne være med til at støtte alle forslag, der kan kompromittere militæret.

Der har fra retsforbundets side været argumenteret i bemærkningerne meget om den personlige frihed. Dertil vil jeg gøre den bemærkning, at der for en meget stor del af den danske befolknings vedkommende ikke er tale om, at man har nogen personlig frihed. Man er alt i alt tvunget til at sælge sin arbejdskraft på arbejdsmarkedet for at overleve, og det er, sådan som jeg bedømmer personlig frihed, noget helt, helt andet. For at overleve i dette samfund er man tvunget til at sælge sin arbejdskraft til nogle kapitalinteresser, der kan profitere på det. Så det med den personlige frihed tager jeg forholdsvis afslappet på.

Vi ønsker ikke et professionelt militær, for vi tror, at et sådant militær vil være et skrapere militær, et hårdere militær. Vi tror alt i alt, det i højere grad ville styrke de militaristiske ideer.

Da vi for 5-6 år siden argumenterede kraftigt med, at vi kom til at opleve strømmerne blive sat ind i arbejdskampe, rystede man på hovedet og sagde: det passer ikke, politiets opgaver er at følge gamle damer over gaden og regulere færdslen og sådan noget. Men så kom Uniprint, og så tog det pludselig fart med disse knippelsvingere, der skulle slå de strejkende arbejdere tilbage.

Vi vil fortsat hævde, at der i en situation med professionelt militær er meget stor sandsynlighed for, at dette vil blive sat ind i forbindelse med konflikter i samfundet. Vi er nu så heldigt stillet, at de værnepligtige i værnepligtsprogrammet klart har sagt, at de under ingen omstændigheder vil blive involveret i arbejdskampe, at de vil nægte at gøre det. Det synes vi er fint og positivt. Det kan man naturligvis ikke forvente at professionel-

le soldater, der ved, hvad de går ind til, vil gøre. I første omgang vil det måske ikke være sådan, at det professionelle militær ville blive sat ind i den direkte konfrontation, men hvem siger, at et professionelt militær ikke ville blive sat ind i forbindelse med oprydningsarbejde, som f. eks. dengang der var strejke fra personalet på Storebæltsfærgerne, hvor affaldet flød? Hvem siger, at militæret ikke ville blive sat ind i en sådan situation og dermed være med til at undergrave de ansattes kamp? Hvem siger, at et professionelt militær ikke kunne sættes ind i forbindelse med udkørsel af olie osv.? Altså igen indgå i nogle arbejdskampe og være med til at svække arbejderne i disse. Det er selvfølgelig første trin på at få involveret et professionelt militær i de konflikter, der uundgåeligt er i et classesamfund som det danske.

Konklusionen skal derfor være, at som vi ser dette forslag, vil det betyde en styrkelse af militæret, og det er vi imod. Alt i alt finder vi, at værnepligten, når der er et militær, trods alt er den bedste løsning. Men som jeg også var inde på ganske kort i forbindelse med behandlingen af det tidligere forslag, ønsker vi, at forholdene for de værnepligtige så gøres meget bedre, end de er på nuværende tidspunkt.

Mølgaard (DR):

Jeg skal indlede med at takke for den desværre meget beherskede tilslutning, vort forslag har fået. Der er tale om et forslag, som vil skabe større retfærdighed og rimelighed i behandlingen af ungdommen og vil skabe en større grad af lighed i byrdebæringen for alle. Det vil effektivisere en offentlig institutions virke og evne og spare ressourcer, alt sammen noget, der er i smukkeste harmoni med adskillige partiprogrammer, ud over valglofter.

Men i dag ser vi så, at det kniber hårdt, når disse skønne ord skal omsættes i praksis for en lang række partier. Det er naturligvis en trist konstatering at måtte gøre, men man får håbe, at mange i den danske befolkning vil blive opmærksomme herpå og drage en konsekvens heraf, i det omfang hvor man ikke vil drage konsekvenser her i salen. Indenrigsministeren fremførte en række argumenter, hvoraf en del koncentrerede sig om den omstændighed, at grundloven jo faktisk

[Mølgaard]

foreskrev, at vi skulle have en værnepligt. Indenrigsministeren var vel ikke den, der var værst til at misbruge grundloven i denne forstand, men jeg synes nok, at adskillige havde læst grundloven sådan, som en vis herre med fødselsdage et par gange om året har en tilbøjelighed til at læse Bibelen. Det, der hjemles i grundloven, er en adgang til, hvis det er nødvendigt, at tvangsudskrive mandskab, men det er rigtignok ikke nogen pligt til at tvangsudskrive mandskab.

Jeg vil også nok sige, at den fortolkning, nogle anlægger, nemlig at det skulle være en pligt, anvendt på § 71, stk. 3, i grundloven om, at enhver, der er anholdt, inden 24 timer skal stilles for en dommer, næsten skulle påtvinge, at der skete ustandselige anholdelser, men mon ikke meningen med grundlovens bestemmelse er, at den kun skal finde anvendelse, hvis det er nødvendigt?

Jeg vil gerne takke indenrigsministeren for procentopgørelserne og talopgørelserne på, hvor mange der var tvangsindkaldt. Jeg skal helt og fuldt medgive, at vi er nået vidt i henseende til at få flere og flere til at melde sig frivilligt i forhold til situationen for 10 år siden. Det lukker vi aldeles ikke øjnene for, vi ønsker bare at gå videre endnu. Den omstændighed, at der i 1970'erne er foregået et udvalgsarbejde, og at der til slut er afgivet betænkning fra dette udvalg, synes vi ikke bør være en bremseklods for at gå videre endnu, når nu erfaringerne har været så positive med at gå i den retning, som man gik. Vi synes, at vi skal videre endnu. Det er muligt, at vi ikke umiddelbart kan nå frem til en 100 pct.s dækning, men retsforbundet er ikke et alt-eller-intet-parti, vi ønsker bare at presse på, for at vi når videre endnu.

Forsvarsministeren påpeger ganske rigtig forskellen på stående styrker og mobiliseringsstyrker og dennes størrelse, og det er der sådan set også i forslagets bemærkninger anført noget om. Det er meget vel tænkeligt, at de regnestykker, vi havde stillet op for princippets skyld, rummer nogle gale elementer, men dér vil jeg gerne appellere til ministerens velvilje med at skaffe en større grad af rigtighed i regnestykket under det udvalgsarbejde, der forestår.

Det blev sagt, at det var ganske umuligt at undvære de værnepligtige på nuværende tidspunkt, men jo færre værnepligtige vi

høver at tvangsudskrive, jo bedre er det efter vores opfattelse.

Jeg synes, at bemærkningerne om konjunkturerne på det civile arbejdsmarked var lidt uaktuelle, i betragtning af at vi jo har statsministerens ord for, at vi ikke skal regne med for alvor at komme ud af krisen i dette årti, i hvert fald først senest på årtiet, sådan at skulle der melde sig problemer om et årti fremme i tiden i retning af, at vi da har en fuld beskæftigelse, kan vi begynde at overveje, hvordan situationen vil være da, og eventuelt genindføre værnepligten, hvis man til den tid ikke kan skaffe sig arbejdskraft på arbejdsmarkedet på anden vis. Dér har vi jo stadig væk grundloven at falde tilbage til som en rettighed, som en mulighed, og vi afskriver ikke den mulighed ved på nuværende tidspunkt, hvor der er megen arbejdskraftreserve – ulykkeligt megen arbejdskraftreserve – at undlade at udnytte grundlovens mulighed for at indkalde våbenføre.

Hr. Preben Steen Nielsen var også inde på emnet om, at debatten var oppe i 1970'erne, og jeg må over for hr. Preben Steen Nielsen gøre opmærksom på, at vi nu er inde i 1980'erne, og at dette er en naturlig anledning til at se tingene i det lys, som eksisterer i dag.

Fru Mette Madsens argumentation var kortfattet, men refererede jo i øvrigt til ministerens bemærkninger, sådan at mine svar til ministeren også må betragtes som svar til fru Mette Madsen.

Til hr. Keld Andersen, som fortalte, at man i det konservative folkeparti ubetinget var imod dette forslag, vil jeg sige, at jeg har et indtryk af, at hr. Keld Andersen og det konservative folkeparti har et positivt forhold til forsvaret. Jeg synes, de skulle have lyttet til hr. Kurt Hansens bemærkninger og SF-bemærkningerne, der vendte sig imod det, fordi de egentlig var bange for, at dette her ville give et alt for godt forsvar.

Dermed ikke være taget stilling hverken for eller imod forsvar, men jeg synes, at de konservative skulle overveje netop den argumentation, der fremføres fra stik modsatte side.

Hr. Arentoft har jeg også svaret i vid udstrækning vedrørende grundlovens § 81 med bemærkningerne til ministeren. Vi har ikke drømt om at foreslå hverken kvinder, samfundstjeneste eller værneskat, vi har foreslået

[Mølgaard]

det, der forekommer os at være den helt enkle vej til at skaffe ligheden. Også en lighed mellem yngre og ældre for lønningen af den byrde, som flertallet her i folketinget måtte beslutte sig til at ville have klarret med et forsvars opretholdelse.

Jeg vil mene, at hr. Arentofts tanke om at forlade lodtrækningsprincippet og frinumre og gå over til at stille fysikkraft i væsentligt omfang ville sabotere frivilligt idrætsarbejde, for vi ville jo faktisk skabe en vis afstraffelse af dem, der nu holdt sig i form, inden de endnu var indkaldt til forsvaret.

Hr. Arentoft sluttede af med at anføre nogle positive betragtninger om erfaringerne med værnepligtslønnen, men dog også beklage, at vi ikke var nået videre. Han sagde så, at det nok var, fordi det var en 3 trins raket, der var blevet affyret, og ikke noget, der var blevet affyret i 1 trin. Men det er netop, fordi man ikke er nået så vidt, som vi gerne skulle nå, at retsforbundet her kommer med et forslag om at sende et trin mere af sted. Det er vejen frem i stedet for bare at stå og beklage, at de tre trin ikke virkede, og at det hellere skulle have været en 1 trins raket; der er jo altså muligheden for at affyre et trin mere, og det er det, vi foreslår.

Fru Hanne Engbergs betragtninger om frihed og lighed, som man ville sætte et spørgsmålstejn ved fra SFs side, kom ikke rigtig til at omfatte hverken broderskab eller søsterskab, men jeg havde egentlig indtryk af, at der var nogle idealer dér, som SF ved visse lejligheder hev frem, og hvor jeg må beklage, at det altså kniber så meget, når det kommer til praksis med at realisere det.

Dette forslag tager hverken stilling for eller imod NATO, men det tager udgangspunkt i den situation, at et forsvar er besluttet af et flertal i dette folketing. Det kan fru Hanne Engberg prøve at modarbejde, men så længe det er kendsgerningen, siger vi: lad os så se at få det bedst mulige ud af den situation, og dér kommer fru Hanne Engberg med sin holdning til at krænke den personlige frihed i en vis udstrækning. Det skuffer mig, at netop fru Hanne Engberg, som jeg har opdaget har været udgiver af Christen Kolds dagbog, ikke har boret lidt dybere ned i Christen Kolds åndelige idolsyn på værnepligten end SFs Grundtvigbestemte afvisning af værnepligten som krænkende den person-

lige frihed, noget, som måske også venstre-folk skulle tænke en smule på.

Hr. Bilgrav-Nielsens bemærkninger vil jeg gerne takke for. Det var tankevækkende med appellen over for forsvarsministeren om først og fremmest at lade tingene på forsvarsområdet foregå her i folketingssalen – det vil jeg ganske tilslutte mig – og i øvrigt også appellen om, at tankerne i dette forslag bliver medinddraget i overvejelserne i forbindelse med et forsvarsforlig. En sådan appel vil jeg gerne være med på, og når det kommer til stykket, er det også en appel, som, hvis socialdemokratiet lod sig bevæge i sig selv, ville have 85 mandater bag sig, og så var vi nu ganske nær ved at have realpolitik inde i billedet.

Hr. Bollmanns ord om grundlovens intentioner må jeg bestemt vende mig imod på akkurat samme måde, som jeg har gjort det i relation til flere andres bemærkninger herom; jeg synes, det er fuldstændig misbrug af grundlovens ord at læse dem på denne måde.

Hr. Kurt Hansen ønsker ikke noget professionelt militær, fordi det ville skabe et bedre forsvar. Det er en appel, som jeg synes andre skal overveje. Lad mig til hr. Kurt Hansen sige, at det faktisk går ud over nogle stykker, at VS i den grad tager den stilling, som man gør, hvor man totalt afviser at skabe lidt bedre vilkår for lidt flere i det danske samfund.

Arentoft (FP):

Det er hr. Kurt Hansen, der kalder mig op for en kort bemærkning, for jeg synes nok, det var nogle harske udfald, der kom mod både politiet og forsvaret. Da hr. Kurt Hansen opstillede hypoteser om, at forsvarets personel kan blive sat ind i strejkesituationer og den slags ting, sad jeg netop og tænkte på Store Bælt, og når så hr. Kurt Hansen bagefter må sige, at ved Store Bælt blev forsvaret dog ikke sat ind, så synes jeg nok, at det svækker den hypotese og underbygger, at forsvaret ikke vil blive sat ind i arbejdskonflikter. Nu skal dette her jo ikke udvikle sig til en forsvarsdebat, men når man har en så negativ holdning til forsvaret, kunne det i og for sig være ganske interessant at spørge VS – jeg har gjort det under forsvarsdebatten den 26. februar –: hvad vil I sætte i stedet for? Det eneste svar, jeg fik, var noget med

[Arentoft]

en folkemilits. Men det var egentlig interessant at høre, om I bare har i sinde at lade landet ligge åbent, så enhver kan komme og snuppe det, men det kan vi selvfølgelig drøfte en anden dag.

Hanne Engberg (SF):

Det skal være en kort bemærkning til hr. Mølgaard, der var så venlig at nævne mig i sit svar til de forskellige ordførere og udtrykte sin skuffelse over, at jeg ikke går mere ind for søsterskab og broderskab, således at jeg skulle gå ind for ligeberettigelse med hensyn til militæret. Men som hr. Mølgaard også meget rigtigt sagde, tager dette forslag ikke stilling til NATO, og NATO er nu engang vigtigere for os – eller rettere sagt, når vi tager stilling til søsterskab og broderskab og ligelighed, er det på de præmisser, der nu engang er, og derfor tager vi også stilling imod, at kvinder skal gå ind i dette forsvar, som vi er imod.

For nu ikke at gøre sagen alt for lang vil jeg sige, at når nu også min udgivelse af Christen Kold skal trækkes frem her, vil jeg lige nævne, at det kunne være, man skrev en kritisk bog. Så vil jeg komme med en bemærkning til, og det er, at jeg igennem dette arbejde netop har været i stand til at problematisere forholdet mellem individuel frihed og solidarisk støtte; det er to meget vigtige begreber, men det bliver en længere diskussion, og den vil jeg ikke fortsætte nu.

Kurt Hansen (VS):

Hr. Mølgaard nævnte, at den stilling, VS tager i denne her sag, medfører, at det kommer til at gå ud over nogle stykker. Der må vi bare sige til retsforbundet, at vi er bange for, at det ville komme til at gå ud over betydelig flere, hvis vi indtog den holdning, at det professionelle militær lige var sagen.

Harske udfald, siger hr. Arentoft. Ja men det er vel ikke så underligt, at der er stik modsatte opfattelser i VS og fremskridtspartiet. For mig at se støtter fremskridtspartiet al borgerlighed. Vi vil gerne bekæmpe denne borgerlighed med alle de muligheder vi har. Vi vil gerne være med til at svække det borgerlige voldsapparats institutioner, og herunder mener vi at politiet og militæret hører alt i alt.

Hr. Arentoft nævnte også Store Bælt som eksempel på, at militæret ikke bliver sat ind. Ja men man kan jo ikke bare gøre med de værnepligtige, som man vil, og det ved man jo udmærket godt i de højere kredse inden for militæret. De værnepligtige ville selvfølgelig have modsat sig at gå ind i disse opgaver. Det synes vi er fint. Det synes vi de skal gøre, hvis de på noget tidspunkt måtte blive presset til at gå ind i en arbejdskonflikt. Men her siger vi, at med et professionelt militær er det overordentlig sandsynligt, at mange inden for dette professionelle militær ville synes, det var helt fint at tage stilling til fordel for arbejdsgiverne i en sådan arbejdskonflikt.

Jeg vil da gerne yderligere sige til hr. Arentoft, at som situationen ligger i øjeblikket, tror vi ikke på, at man kan afskaffe militæret; det er naturligvis et aldeles langsigtet mål. Vi tror, der vil eksistere et militær, så lang tid der eksisterer et kapitalistisk samfund, og derfor har vi ikke noget alternativ til militæret inden for det kapitalistiske samfund. Men under socialismen er det naturligvis nødvendigt at forsvare sig også militært mod udefra kommende fjender, og derfor kan jeg ikke give noget andet svar end det, der blev givet under den militærpolitiske debat; det var for nylig, nemlig at vores alternativ er en folkemilits.

(Kort bemærkning).

Arentoft (FP):

Jeg vil gerne først understrege, at fremskridtspartiet ikke støtter alt borgerligt, men at vi går imod alt, hvad der har med socialisme at gøre; vi er antisocialister.

Så nævnte jeg dette med, at man kommer med en hypotese om, at forsvaret vil blive sat ind i strejkesituationer, og så nævner man oven i købet selv Store Bælt, hvor det ikke skete. Derfor synes jeg, det er et ualmindelig dårligt eksempel.

Og til sidst med hensyn til, hvad man vil sætte i stedet, er realiteterne altså dem, at man intet alternativ har. Man kan bruge et udtryk som folkemilits, men ud over det har man ikke noget alternativ.

(Kort bemærkning).

Kurt Hansen (VS):

[Kurt Hansen]

O.k., vi kan måske også være lidt uenige om, hvorvidt fremskridtspartiet støtter al borgerlighed eller ej, men i hvert fald betegnelsen antisocialister med stort A kan I da gå og bryste jer over. Jeg ved ikke, om hr. Arentoft misforstod det eksempel, jeg tog frem omkring Store Bælt. Jeg nævnte Store Bælt i forbindelse med den eventualitet, at vi havde en professionel hær, et professionelt militær, og da ville militæret jo næsten stå og trippe for at få lov til at stille sig på arbejdsgiverside. Men de høje herrer oppe i militærapparatet vil naturligvis ikke umiddelbart tage en sådan chance med de værnepligtige, som har klargjort i værnepligtsprogrammet, at de vil sige nej til at lade sig bruge som skruebrækere. De har sagt nej til at stille sig på arbejdsgiverside i en sådan konflikt. Og så må jeg sige, at det er da så underordnet, om hr. Arentoft mener, vi har et reelt alternativ eller ej.

Indenrigsministeren (Henning Rasmussen):

Jeg vil ikke blande mig i den interessante diskussion mellem de to partier fremskridtspartiet og venstresocialisterne. Jeg vil bare gøre opmærksom på, at vi jo i nogle år har haft – og i dag også har – lønnede frivillige soldater, som man gerne for min skyld må kalde professionelle soldater. Det længste, samfundet er gået i retning af at bruge dem til andet end det, de har kontrakt på, er, at de har hjulpet ældre mennesker, der er sneet inde i en hård snevinter, de har været reservemandskab og hjælpemandskab ved store overfladebrande, og de har deltaget i eftersøgninger efter forsvundne. Jeg synes jo nok, at man lige skal tage dette i betragtning, inden man går for langt i sine fantasier med hensyn til, hvad en yderligere overgang til fastansatte soldater ville føre til af ulykker for det danske samfund.

(Kort bemærkning).

Arentoft (FP):

Jeg må igen sige, at jeg synes, det var en lidt harsk bemærkning, at de professionelle ville stå og trippe for at komme til at gribe ind i en strejkesituation. Men når jeg tog det andet spørgsmål frem om, hvad alternativet er for VS, var det ikke af hensyn til min person, for den er revnende ligegyldig i det spørgsmål, men jeg syntes, det var rart for

befolkningen at vide, hvad VS' alternativ til et forsvar er, og jeg synes, det er meget klart demonstreret fra denne talerstol af hr. Kurt Hansen, at de ikke har noget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til forsvarsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

12) Første behandling af:

Forslag til lov om opsparingsfremme.

[Af Hagen Hagensen (KF) m. fl.].

(Lovforslag nr. L 179. Fremsat 19/3 80).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Ministeren for skatter og afgifter (Hjortnæs):

Formålet med forslaget, der er udarbejdet af Danmarks Sparekasseforening og altså fremsat af de konservative, er jo at fremme den private opsparing. Regeringen mener ikke, at det foreliggende lovforslag vil være særlig velegnet i denne henseende. Lovforslaget vil således føre til en ulige fordeling af skattebyrden, idet det alene vil være til gavn for de personer, der har så høj en indkomst, at de kan afse et beløb til indskud på en såkaldt opsparingsfremmekonto. Som det fremgår af lovforslaget, skal skattelettelsen gives i form af en vis skattefrihed for renteindkomsten, og det betyder, at skattelettelsen for den samme forrentning bliver større, jo større indkomsten er. De personer, der lettest kan afse et beløb, får således den største skattelettelse, mens de personer, der har vanskeligt ved at spare op, får en mindre skattelettelse.